De Traditie getrouw …

Werkgroep Hagal *zet zich in voor een eerbaar, dienstbaar en weerbaar Heidendom in de Lage Landen, edoch is ze niet de enige organisatie die een heropleving van Heidense tradities in deze contreien voorstaat. Één van de medestanders in de grotere Heidense wederopstanding is* Traditie vzw*, sinds jaar en dag een gevestigde waarde in het Vlaamse erfgoedlandschap. Als een jonge snaak die ten rade gaat bij de '(groot)ouderen' van zijn gemeenschap vond* Werkgroep Hagal *het gepast om Stefaan van den Eynde, oud-voorzitter van* Traditie vzw*, aan een vraaggesprek te onderwerpen.*

Kunt U kort het ontstaan, de werking, de doelstellingen en de toekomst van* Traditie vzw *schetsen?

Stefaan van den Eynde: *Traditie vzw* werd in de zomer van 1993 in het leven geroepen door een groep mensen die actief waren in de brede Vlaamse Beweging en begaan waren met ons erfgoed. Ze wilden voorkomen dat ons natuurlijk cultuurpatrimonium in postmoderne tijden compleet verloren zou gaan. Bovendien achtten ze het raadzaam dat onze gebruiken, zoals die werden onderhouden door de nog bestaande volkskunstgroepen, opnieuw zouden worden voorzien van de diepere bodem die ze ooit bezaten. Deze leden van het eerste uur waren overigens niet allemaal Heidens geïnspireerd; al zou de Heidense insteek al gauw de andere zienswijzen gaan domineren. Vanaf het vroegste begin werd er veel aandacht besteed aan het aspect 'vorming'. Bronteksten werden bestudeerd, metafysische en filosofische denkpistes bewandeld en nieuwheidense auteurs gelezen en besproken teneinde te ontdekken of er zoiets bestaat als een nieuwheidense doctrine. In wezen is die *vormende* component altijd opvallend aanwezig gebleven binnen *Traditie vzw*. Dit gaf onder impuls van haar eerste voorzitter aanleiding tot de interne uitbouw van een *primordialistische* doctrine en een *ásatrú*-invulling die de leden tot inspiratiebron konden (en kunnen) dienen. Naast het studie-aspect ontwikkelde de beweging zich ook op andere vlakken. Er werd een achttal jaren geleden een zangkoor opgericht – de *Lorelei* – dat zich tot doel stelde (en stelt) het liedjespatrimonium van onze streken levend te houden en tegelijk onze traditionele dansen niet uit het oog te verliezen. Zo werden onze vormingsavonden meer dan eens omkaderd met passende seizoensdansen. Het helpt dat een flink aantal van onze actieve kernleden volksdansles geven en/of beoefenen, dan wel musiceren. Er werd in 2004 een wandelgroep in het leven geroepen – *Wodans Heir* – om jong en oud op avontuurlijke wijze vertrouwd te maken met ons cultureel erfgoed en de Vlaamse natuur. Gezien we over een schat aan volksverhalen beschikken, achtten we het tevens raadzaam een reizende vertelgroep – de *Witte Wieven* – samen te stellen, die de tanende verteltraditie tijdens de

wintermaanden nieuw leven inblaast. Tegelijk viert *Traditie vzw* jaarlijks het Joelfeest, een Oosterfeest voor kinderen en een variabel feest. We stelden jaren geleden een erkende cursus *Traditionele Religie* samen voor leerlingen tussen 13 en 18 jaar en waren een drijvende kracht achter de officiële erkenning van het feit dat de as van de overledene mee naar huis mag worden genomen. In 1998 lag *Traditie vzw* aan de basis van de oprichting van het *Wereld Congres voor Etnische Religies* (WCER) in Vilnius.

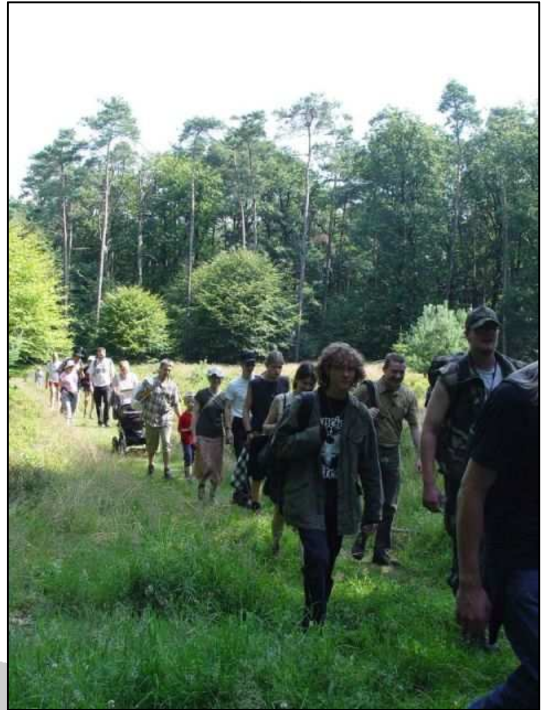
Voorzitterswissel bij* Traditie vzw*: vanaf Sprokkel 2009 zwaait Herman Vanhove de 'hamer'.

Onze doelstellingen hierbij zijn nog steeds even duidelijk: we willen het natuurlijk erfgoed van deze streken bewaren, herdynamiseren en doorgeven aan komende generaties. Tijdens mijn jaren als voorzitter heb ik *Traditie vzw* helpen evolueren naar een meer evenwichtige niet-reactionaire *vrijdenkende* vereniging (hierop kom ik nog terug) die het *Mysterium* huldigt en haar leden uitnodigt het eigen erfgoed te *beleven* en er over te reflecteren. Anno 2009 staat Herman Vanhove aan het roer; één van de gerespecteerde pioniers van de beginjaren. Hij heeft een baard, dus mag hij *te kaperen varen* en de verdere koers van onze groep bepalen ...

Hoe positioneert U* Traditie vzw *in de bredere waaier van religieuze en filosofische bewegingen? Wat zijn in die optiek de gelijkenissen en verschillen tussen* Traditie vzw *en* Werkgroep Hagal*?

<u>Van den Eynde:</u> In wezen treedt *Traditie vzw* al van bij haar oprichting in de voetsporen van onder meer romantisch geïnspireerde literaire vrijdenkers als Willems, Snellaert en Boone. Ze bouwt ook verder op het werk van de vroegere volkskunstbewegingen. In essentie willen we in een zoektocht naar een diepere bodem de *beleving* zelf uitdiepen en er op toezien dat ze niet verzandt in louter nostalgisch folklorisme. Wanneer we onszelf omschrijven als een *vrijdenkende beweging* dan zijn daar gegronde redenen voor. In de eerste plaats wensen we ruimte te laten voor een persoonlijke benadering en invulling. Sommige leden noemen zich uitgesproken *ásatrú*, terwijl anderen zich simpelweg 'Heiden' voelen zoals René de Clerq het bedoelde in zijn bekende gedicht: *Niet iedereen kan Heiden zijn*. Nog anderen kiezen dan weer voor een *primordialistische* insteek of zijn agnostisch ingesteld. Wederzijds respect voor elkanders zienswijze is hierbij het cement dat de groep samen houdt. We hoeden er ons voor om een bepaalde zienswijze door te drukken, omdat we anders de organische diversiteit van onze beweging in gevaar zouden brengen. Anderzijds willen we duidelijk aan de buitenwacht meegeven dat we voor geen enkele kar wensen te worden gespannen. Wanneer we dus de benaming *vrijdenkende beweging* hanteren, dan moet dat in dit licht worden gezien. Het houdt niet in dat al

onze leden per definitie levensbeschouwelijke vrijdenkers zijn; laat daarover geen twijfel bestaan. Er bestaat uiteraard wel zoiets als een natuurlijke consensus tussen de leden over een aantal zaken. Een consensus die we als specifiek *Heidens* kunnen omschrijven. Zo is er een spontane eco-centrische reflex; een gegeven dat inherent lijkt aan zowat alle Heidens geïnspireerde stromingen wereldwijd. De natuur wordt centraal geplaatst en dient als decorum voor een beschouwende beleving. De microkosmische mens wordt hierbij als organisme in zijn totaliteit duidelijk binnen een breder macrokosmisch perspectief geplaatst in plaats van er op oudtestamentische wijze te worden uitgelicht. Ik ga daarin nog een stapje verder door ons filosofisch in zekere zin als *posthumanistisch* te bestempelen. Niet *wij* als menselijke species staan nog langer centraal, maar het gehéél. Niemand die overigens (vooralsnog?) het totale kosmische plaatje rationeel kan overzien en inschatten; het grote *Mysterium* blijft dus bewaard. Sommigen (lees: onze *primordialistisch* georiënteerde leden) zullen pogen de sluiers der onwetendheid te doen vervagen; anderen zullen uitgerekend het mysterie op zich koesteren. *Dat* is onze vrijheid van keuze. Een andere gezamenlijke consensus houdt verband met het verlangen om in het hier en nu de unieke organische (en bijgevolg intrinsiek Heidense) band tussen gemeenschap en regio te beleven en te voorzien van een sacraal-culturele diepgang. Dat is altijd de ware essentie van het historische Heidendom geweest en we zien geen enkele reden om daarvan af te wijken.

Genoeg ruimte voor meerdere Heidense bewegingen. Gezamenlijke uitstap naar de Veluwe door* Traditie vzw *en* Nederlands Heidendom *(juli 2004).

Omdat een gezond nieuwheidendom zichzelf per definitie blijft bevragen, ligt het niet in haar mogelijkheden een unieke zaligmakende leer te verkondigen, zoals men dat binnen de (officiële) abrahamische stromingen wel pretendeert te kunnen. Daarom ligt de piste open voor een waaier aan diverse bewegingen die allemaal hun eigen accenten leggen. Zo kunnen er naast *Traditie vzw* zonder problemen bewegingen oprijzen als *Werkgroep Hagal*, *Nederlands Heidendom*, en anderen. Bewegingen die zich allicht in de hierboven geschetste consensus kunnen vinden, maar zich geroepen voelen om andere klemtonen te leggen waardoor ze hun eigen plaats in het geheel kunnen opeisen. Wanneer ik als buitenstaander naar *Werkgroep Hagal* kijk, dan merk ik dat ze zich inderdaad anders profileert dan wij. Ze vertoont de typische kenmerken van een *jonge* beweging, gedreven door

een natuurlijk *Storm & Drang* gevoel (in de overdrachtelijke betekenis van het concept) en klaar om bergen te verzetten en de wereld te heroveren. Haar *Odalistische* insteek is van nature reactionair en ze poogt daarom vaak in eerste instantie komaf te maken met datgene wat ze vooral *niet* wil. Haar 'weerbaarheid' concretiseert zich bijvoorbeeld in de recente *anti-halloween*campagne (nvdo: *Halloneen!*) of haar houding tegenover amateur-archeologen (nvdo: *Oproep Erfwacht!*). Hiermee verschilt ze qua benadering gevoelig van een beweging als *Traditie vzw*. Wij zijn van onze kant geëvolueerd naar een bewust niet-reactionaire groep en stellen ons op een aantal vlakken pragmatischer op. We gaan uit van de situatie zoals die voorligt en pogen daar in de gegeven omstandigheden ons voordeel mee te doen. Zo zien we het recente *halloween*fenomeen bijvoorbeeld eerder als een mogelijkheid om een tanende traditie nieuw leven in te blazen dan als een Amerikaanse bedreiging. Door *halloween* te voorzien van haar oorspronkelijke essentie – het *minnen* van het voorgeslacht en de onderlinge familiale solidariteit die over de grenzen van de dood heen reikt – proberen we haar geleidelijk te reïntegreren. De bijhorende import van pompoenen is voor ons daarbij niet problematisch omdat het hier slechts om een vormelijke verpakking gaat waarachter dieperliggende ideeën schuilen. Daar liggen we dus echt niet van wakker. We waarschuwen uiteraard wel tegen de gevaren van louter consumentisme en de (figuurlijke) uitholling die daaruit vaak voortvloeit. We merken dat er bij de gemeenschap verrassend veel interesse is naar de ware achtergronden van gebruiken als deze en op die golven surfen we graag mee.

Ik hoop dat het nuanceverschil in aanpak duidelijk is. Overigens wens ik hier geen waardeoordeel uit te spreken; we vertrekken alleen vanuit een andere ingesteldheid. Onze beweging is van nature *dynamisch.* Ze past zich aan veranderende omstandigheden aan. Zo omschreef ik mezelf ooit op een colloquium van de Deltastichting als een *kameleon*: de kleuren veranderen, terwijl de inhoud blijft.

Ritueel aan het monument* De Drie Tommen *te Tienen ter gelegenheid van WCER - Antwerp 2005.

Is* Traditie vzw *nog actief binnen de* World Congres of Ethnic Religions*? Wat is de precieze bedoeling van die organisatie en welke stempel tracht* Traditie vzw *daarop te drukken?

Van den Eynde: Toen het *Wereld Congres voor Etnische Religies* (afgekort WCER) in 1998 boven het doopvont werd gehouden in Litouwen, was *Traditie* met een mooie delegatie aanwezig. De opzet van het WCER was ambitieus: de status van NGO

verkrijgen bij de Verenigde Naties teneinde de officiële spreekbuis te kunnen worden voor alle bedreigde etnische culturen en tradities wereldwijd. Middels periodieke congressen zou het WCER de zich ontwikkelende wereldsituatie bespreken, sensibiliteitscampagnes voeren en haar toekomstige strategie verder uitwerken. In deze geest was Antwerpen met *Traditie vzw* in 2005 de opgemerkte gastheer van het achtste wereldcongres. Onze beweging kreeg hiervoor officiële subsidiesteun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en kreeg onder meer medewerking van de steden Antwerpen en Tienen (waar we overigens een pluralistische viering organiseerden op het geklasseerde domein van de *Drie Tommen*[1]*).* We hadden ons op het voorafgaande congres in Athene kandidaat gesteld omdat we vonden dat het WCER na 6 jaar veel te weinig progressie had gemaakt. We durven zonder blozen stellen dat we op het congres in Antwerpen gepoogd hebben de bakens te verzetten om tot concrete resultaten te komen inzake het samenstellen van juridisch correcte resoluties, die ons in staat moesten stellen het verlangde statuut van NGO te bekomen. Hoewel onze werkwijze en organisatie unaniem geloofd werd door de delegaties uit de verschillende landen, moeten we met lede ogen vaststellen hoe men tot op heden nog geen stap verder staat op het vlak van concrete verwezenlijkingen. Het was voor *Traditie vzw* steeds de bedoeling geweest om op wereldvlak mee op de bres te springen ter bescherming van alle natuurlijke organisch gegroeide tradities wereldwijd. Het achterliggende motto was: eenheid door verscheidenheid. Het werd ons evenwel steeds duidelijker dat het WCER meer en meer een eurocentrische praatbarak bleef met nauwelijks tot geen aansluiting met stromingen uit Midden- en Zuid-Amerika, Afrika en Oceanië. Anno 2009 steunt *Traditie vzw* het WCER-initiatief nog steeds, maar onze beweging neemt om voornoemde redenen een meer afwachtende houding aan. Ik vraag me bijvoorbeeld af waarom het WCER zich niet mengt in de huidige strijd in Peru, waar autochtone Amazone-culturen onder zware westerse druk komen te staan?

Biedt de officiële erkenning van traditionalistische verenigingen kansen of houdt ze eerder gevaren in? Hoe ziet U het vzw-statuut van* Traditie vzw *in dat kader?

<u>Van den Eynde:</u> Laten we onszelf vooral geen rad voor ogen draaien. De erkenning van Heidense verenigingen in ons land is zeker niet voor morgen. Ik ben overigens de mening toegedaan dat het erkennen van religieuze stromingen *tout court* een supranationaal gegeven moet zijn dat best op Europees niveau wordt beslist. Een stroming die in de ene lidstaat erkend wordt en in de andere dan weer niet, maakt de situatie onnodig complex. En wat gaan dan de criteria zijn die zullen worden gehanteerd bij het al dan niet erkennen van een traditie of religie? Indien wordt vertrokken vanuit de geest van de tekst van de preambule voor een Europese grondwet (namelijk dat deze geënt moet zijn op alle levensbeschouwelijke stromingen die Europa gemaakt hebben tot wat ze nu is) dan is er ook voor ons hoop. *Traditie vzw* heeft een tijdje terug in dit licht overigens de vertegenwoordigers van de Vlaamse politieke partijen in de Raad van Europa een schrijven gestuurd waarin beargumenteerd werd dat men naast de christelijke evenmin de voorchristelijke bouwsteen van de Europese tradities kon vergeten bij het

samenstellen van een nieuwe overkoepelende grondwet.

Onlangs werden de statuten van onze vzw herbekeken omdat we na 15 jaar een balans wilden opmaken van onze aanvankelijke streefdoelen en concrete verwezenlijkingen. We stelden tevreden vast dat we een niet onaardig parcours hadden afgelegd en dat we in het verleden tegelijk de lat erg hoog gelegd hadden. Allicht zelfs iets té hoog. Hierdoor werd de werkdruk op de schouders van de actieve minderheid steeds zwaarder. Na rijp intern overleg met de Raad van Bestuur kwamen we tot de slotsom dat onze beweging in eerste instantie het erfgoed van onze regio wil helpen bewaren en concreet herbeleven door het van een diepgang te voorzien die meerdere zienswijzen mogelijk maakt. Op het *belevingsaspect* willen we ons zwaartepunt leggen. Noem het maar *kleinschalig ambitieus*.

Een hypothetische effectieve erkenning van verenigingen als de onze zou mijns inziens wel degelijk een voordeel kunnen opleveren. Erkenning houdt in dat we 'officieel' zouden worden aanzien als een stroming die in deze regio verworteld is. Dat zou het ons allicht makkelijker maken om meer mensen te bereiken en te betrekken. Maar nogmaals: laten we vooral realistisch blijven en de beleving in het hier en nu centraal stellen.

Wat is enerzijds de kracht van en anderzijds het gevaar voor* Traditionalisme *respectievelijk* Odalisme*, zowel in het heden als naar de toekomst toe?

Van den Eynde: Misschien moeten we, om alle misverstanden te vermijden, eerst verduidelijken wat we onder de term *traditionalisme* verstaan. Wanneer *Traditie vzw* zich als beweging 'traditionalistisch' profileert dan mag dat niet worden verward van het doctrinaire (onder meer op de ideeën van René Guénon gestoelde) *primordialisme* dat in Nieuw-Rechtse kringen al geruime tijd opgeld maakt en ook binnen onze beweging door een aantal leden op handen wordt gedragen (zoals ik hierboven reeds stelde). Binnen het nieuwheidendom in het algemeen (en ook bij ons) wordt 'traditionalisme' echter vereenzelvigd met wat men in Scandinavië als *folk(e)tro* omschrijft. De Britten hebben deze stroming nogal ongenuanceerd (en inhoudelijk zelfs onjuist) vertaald als *folklorism.* De nadruk ligt bij dit *traditionalisme* op het continuïteitsbeginsel, wat dan weer samenhangt met het natuurlijk identiteitsvormend aspect dat een groep mensen tot gemeenschap maakt. Met andere woorden: men sluit aan bij de nog resterende volksgebruiken (dansen, liederen, lokale klederdrachten, agrarische gebruiken, ...) in de eigen regio en poogt ze te herdynamiseren en te combineren met nieuwe zich ontwikkelende tendensen. Men vertrekt dus vanuit het heden en wandelt zo terug naar het verleden om te kijken of er oudere lokale elementen kunnen gereïntegreerd worden. Hierbij mag de band met het heden op geen enkel moment worden verwaarloosd! Het staat inhoudelijk dus eerder haaks op het *reconstructionisme* van nogal wat Heidense bewegingen die een terugkeer naar een veronderstelde 'zuivere' vorm van Heidendom voorstaan en minder oog hebben voor het continuïteitsgegeven. De kracht van onze *traditionalistische* insteek ligt in haar pragmatische benadering. Ze houdt rekening met hoe ons erfgoed geëvolueerd is tot op de dag van vandaag en pikt daar de draad op. Zo komt hetgeen wij doen niet

bevreemdend over op pakweg heem- en andere volkskundigen, waardoor de instapdrempel lager en de kans op *herkenning* groter wordt. Dit gegeven maakt een succesvolle herdynamisering op grotere schaal mogelijk. Nadeel is dan misschien weer haar vrijblijvende karakter. Nogal wat mensen blijven op zoek naar een doctrinaire paraplu waaronder ze kunnen schuilen. *Traditie vzw* heeft de kennis in huis om dit intern aan te bieden (vb. *primordialisme*, *ásatrú*, ...) maar kiest als beweging zelf geen partij voor één van deze keuzemogelijkheden. Ze geeft dus in eerste instantie de zich immer ontwikkelende *Traditie* op zich door, conform haar naam en laat de invulling vervolgens over aan het individu ... Dat is ons inziens een sterke troef, maar het kan ook tegen je werken.

Werkgroep Hagal daarentegen is, als ik dat goed begrepen heb, minder vrijblijvend en heeft als beweging na intern overleg gekozen voor het omhelzen van het *Odalisme*. Enig speurwerk leerde me dat deze stroming reconstructionistisch te werk gaat omdat ze duidelijk afstand neemt van wat niet tot de *eigen aard* zou behoren. Met andere woorden: er wordt (al dan niet bewust) voorbijgegaan aan de realiteit van continu werkende acculturatieprocessen die culturen met elkaar doen versmelten en laten verweven tot nieuwe organische tapijten. Een smeltkroes wordt in deze visie makkelijker als bedreigend dan als verrijkend ervaren. Nog anders gesteld: de perceptie en bijgevolg invulling van een begrip als *eigen aard* leidt bij O*dalisten* makkelijker tot een terughoudende exclusivistische houding; bij *traditionalisten* kan dit dan weer eerder tot een (zij het voorzichtig en met voorbedachten rade!) inclusivistisch stand- en startpunt leiden. *Odalisten* snijden graag weg wat niet in het plaatje past, terwijl *traditionalisten* makkelijker datgene zullen integreren wat integreerbaar is wanneer de omstandigheden dat vereisen. Het verschil tussen beide zienswijzen lijkt me overigens een zeer boeiend onderwerp voor een debatavond. Bij deze ...

Het voordeel van het *Odalisme* is dat het zich intensief bezighoudt met het identiteitsvraagstuk en in tijden van globalisering en multiculturalisme een krachtig alternatief poogt aan te bieden. Nadeel is mijns inziens dat ze nogal uitdrukkelijk gekoppeld wordt aan – met permissie gezegd – *lunatics* als een Varg Vikernes en dat ze – veel sterker nog dan het *primordialisme* bijvoorbeeld – een politieke stempel draagt. Ik vermoed niet dat er al te veel ‘linksschrijvende’ *Odalisten* rondlopen, als jullie begrijpen wat ik bedoel... . Je kan er donder op zeggen dat je met deze insteek onvermijdelijk in troebel vaarwater zal terechtkomen wanneer je *Werkgroep Haga*l werkelijk tot een gemeenschapsbeweging zou willen uitbouwen. En dat laatste is eigenlijk toch wat jullie beweging wil, meen ik te kunnen opmaken uit bepaalde passages op jullie webstek? Misschien geeft dat stof tot interne reflectie. Neem dit maar aan van ‘oude rotten’ die voor minder onder vuur kwamen te liggen in het verleden ...

Biedt het leven vanuit* traditionalistisch *oogpunt nog een meerwaarde in de hedendaagse samenleving? In welke hoedanigheid dient dat* Traditionalisme *dan vorm gegeven te worden?

<u>Van den Eynde:</u> Ik ben ervan overtuigd dat het *traditionalisme* zoals ik het zonet kwam te beschrijven effectief een meerwaarde kan bieden binnen de

huidige samenleving. Meer nog: het zou in wezen een natuurlijke reflex moeten zijn die vanuit de gemeenschap zelf wordt gestuwd en tegelijk door de overheid gestimuleerd. In de ons omringende buitenlandse regio's met een sterk gemeenschapsprofiel kan je vaststellen volgens welke mechanismen zoiets werkt. Zo was ik vorig jaar aanwezig op het feest van 1 mei in Padstow (Cornwall); een onooglijk kustdorpje dat zo'n 3000 inwoners telt. Ter gelegenheid van 'het jaarlijks inhalen van de mei' vulden die dag maar liefst 30 000 bezoekers (waaronder veel ex-inwoners) de straten! Allemaal kennen ze de liederen en de dansen en zijn ze vertrouwd met de rode en blauwe klederdracht met achterliggende betekenis. Of denken we maar aan de *Sunneklaas*-feesten op Ameland waar we met een *Traditie*-delegatie naartoe wilden, maar officieel geweerd werden door de inwoners omdat ze het een inbreuk op *hun* feesten vonden. Daar kunnen wij als Vlamingen alleen maar van dromen. We pogen de bakens dus op een iets bescheidener manier te verzetten door op lokaal vlak de handen uit de mouwen te steken. Zo zijn leden van *Traditie vzw* bijvoorbeeld betrokken bij de gekende (en steengoede!) meiboomplanting aan de Kaasstrooimolen in Hulshout. Dit initiatief (destijds gestart binnen de familiale kring van wijlen Jozef Weyns: de *peetvader* van de Vlaamse volkskunde) wordt jaarlijks door de Heistse heemkring georgansiseerd in samenwerking met onder meer volksdansgroepen *Zonnedauw* en *Jan en Alleman.* Dit feest is door een blijvende inzet van de betrokkenen intussen meer en meer terug ingeburgerd geraakt.

Traditie vzw *sluit aan bij bestaande gebruiken, ook al zijn die gekerstend. Onze kinderen maken een traditionele palmpasen en leren de dubbele bodem kennen.*

Het zijn dan ook de heemkringen verspreid in onze verschillende Vlaamse regio's die een belangrijke factor in de wederopbouw van onze volkstradities moeten spelen. Vaak zijn ze gesubsidieerd en werken ze officieel samen met stad en provincie. Het mag dan ook geen wonder heten dat nogal wat van onze leden actief zijn binnen lokale heemkringen, zodat men letterlijk vanuit de eigen achtertuin kan werken. Van daaruit kan het erfgoed succesvol en onverdacht geïmpregneerd worden met het *traditionalistische* gedachtegoed en kunnen we beetje bij beetje het verloren terrein terug pogen in te winnen; daar waar we kunnen schouder aan schouder met *volkskatholieken*.

Wat is de essentie van een* traditionalistisch *ritueel en hoe dient die idealiter gestalte te krijgen?

<u>Van den Eynde:</u> De essentie van onze rituelen is *herkenning.* Meer bepaald het herkennen van concrete componenten waaruit onze volkstradities zijn opgebouwd. *Tradere* betekent 'doorgeven' en uitgerekend het repetitieve aspect van rituelen draagt bij tot een blijvende profilering. Structuralisten als G. Dumézil toonden aan dat er bepaalde elementen zijn die je als typisch Indo-Europees zou kunnen bestempelen; met name de *tripartition* in bovenwereld, middenwereld en onderwereld. De bovenwereld houdt verband met een sturende component die alles lijkt te overkoepelen en die afhankelijk van de eigen insteek bijvoorbeeld als God of als suprabewustzijn kan worden geduid. De middenwereld is de feitelijke fenomenale wereld waarin we leven; een wereld die werkt volgens principes van causale interactie. De onderwereld tenslotte houdt verband met de blijvende invloed van de doden op het heden en met het concept vruchtbaarheid. Wanneer we de structurele opbouw van onze regionale volksfeesten onder de loep nemen, dan stellen we vast dat een dergelijke driedeling in een aantal gevallen wel degelijk kan worden gevonden. Dus proberen we die te herintegreren binnen onze ritualistiek. Een ander belangrijk aspect is de *poëtische* dimensie. Heidense rituelen moeten een mysterieuze lading dekken; een dimensie die aanzet tot introspectie. Tijdens zo'n ritueel zal de deelnemer reflecteren over de invulling van begrippen als bovenwereld en onderwereld. Aangezien Heidense rituelen per definitie in de open natuur plaatsvinden, kan de participant een zekere 'natuurlijke sacraliteit' ervaren: het gevoel deel uit te maken van een groter natuurlijk geheel dat bovendien ons rationele verstand te boven gaat.

Concreet vertrekken we vanuit de volksfeesten zoals ze gekend zijn in onze streken. We gaan op zoek naar de wezenlijke kern ervan en kijken of er oudere bouwstenen kunnen worden gevonden. Zo ja, worden deze geïntegreerd in de viering. Omgekeerd geldt dat ook voor nieuwe tendensen. Centraal staat de voornoemde typisch Indo-Europese driedeling die als het ware het kader vormt waarbinnen we werken.

Het continuïteitsgegeven is van primordiaal belang voor traditionalisten. Stefaan en Heidi renoveerden een Vlaams begijnenhuis op ambachtelijke wijze en hopen het door te geven aan toekomstige generaties.

In hoeverre gaan de rituelen die vanuit* Traditie vzw *vorm krijgen terug op de oorspronkelijke Germaanse tradities? Hoe belangrijk is die eventuele continuïteit voor de beleving van het* Traditionalisme*?

<u>Van den Eynde:</u> Het *continuïteitsgegeven* is van primordiaal belang binnen het *traditionalisme* dat we voorstaan, zoals ik reeds eerder kwam te stellen. Het *cultuurcontinuüm* zorgt ervoor dat tradities blijven bestaan en dat gemeenschappen als dusdanig overleven. In onze contreien heeft men in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog (en vanuit belgicistische hoek) met succes

gepoogd om dit proces af te blokken teneinde te voorkomen dat het een draagvlak zou worden voor een staatsbedreigende Vlaamse identiteitsvorming. Ik kom daar verder op terug. Aangezien wij geen reconstructionistische beweging zijn, kunnen we onmogelijk stellen dat onze rituelen teruggaan op oorspronkelijke Germaanse tradities. Bovendien is hetgeen we weten over authentieke Germaanse ritualistiek in onze contreien zeer beperkt. Op basis van gecombineerd onderzoek (archeologie, sagenliteratuur, gewoonterecht, klassieke auteurs, capitularia,...) kunnen we wel een algemeen beeld samenstellen; maar dat is uiteraard zeer hypothetisch en niet noodzakelijkerwijze representatief voor hier. Er zijn wel een aantal opvallende kenmerken die door de eeuwen heen kwamen bovendrijven en die de kern lijken te vormen van het voorouderlijke geloof. Ik doel hier onder meer op het geloof in een organische band tussen mens en leefomgeving; het geloof in het numineuze; het geloof in de kracht van sibbebanden; het geloof in eervol handelen, ... En dan is natuurlijk die driedeling die trouwens nog sterk doorleefde in het middeleeuwse feodale systeem.

U pleit voor een consensus tussen het Heidendom – id est het* Traditionalisme *– en het christendom – id est het* volkskatholicisme*. Houdt die vorm van assimilatie geen gevaar voor vervaging van de Heidense tradities in?

Van den Eynde: Ik stel voor dat we het streven naar een consensus tussen een Heidense en een christelijke zingeving binnen het juiste identiteitsondersteunende perspectief zien. Tevens mogen we de ernst van de toestand van algemeen cultuurverval waarin we nu zijn aanbeland, niet onderschatten. De *volkskatholieke* omkadering maakt al eeuwen integraal deel uit van de religieus-culturele belevingswereld van onze gemeenschap. Wanneer we de oude agrarische feestkalender ter hand nemen – die tot aan het interbellum nog uitgebreid en intens werd gevierd – zien we hoe innig dat *volkskatholicisme* hier vervlochten was. Het verschafte de gemeenschap een herkenbaar – zij het volkschristelijk – profiel. Omdat enerzijds de Kerk haar grip op het geheel begon te verliezen en anderzijds ons land haar grotendeels agrarische karakter kwijtspeelde, zijn we haast geruisloos de voeling met ons levende erfgoed kwijtgeraakt. Opvallend genoeg werden er – in tegenstelling tot wat zich binnen de meeste andere Europese regio’s afspeelde – vanuit *officiële* hoek nagenoeg geen pogingen ondernomen om *de tradities op zich* met hun geëigende gebruiken, klederdracht, liederen en dansen te behouden. Ik kan me niet van de mening ontdoen dat dit laatste bewust in de hand werd gewerkt door een sterke belgicistische (koningsgezinde) lobby die alle bouwstenen van een mogelijk zich vormend Vlaams identitair profiel wenste te ondergraven. Vandaag, anno 2009, zijn de gevolgen duidelijk: onze gemeenschap heeft geen gezicht meer; geen concrete band met het verleden en quasi geen veruitwendiging meer in overdrachtelijke gebruiken. Bijgevolg is er van echte verworteling geen sprake. Nochtans is dat laatste essentieel om de uitdagingen van een interculturele samenleving met succes te kunnen doorstaan. En precies om dat laatste gaat heel deze discussie. Er zijn nogal wat (vaak Vlaamsgezinde) seculiere clerici die de oudere feesten opnieuw in het straatbeeld willen introduceren.

Op een aantal plaatsen (onder andere in Diest waar ik woonachtig ben) lijkt dat aardig te lukken. We mogen niet aarzelen om dergelijke projecten te steunen omdat vertegenwoordigers van het *volkskatholicisme* ons de bouwstenen kunnen aanreiken die broodnodig zijn om onze gemeenschap in wording haar identitair profiel te verschaffen. Dit zijn echt grensoverschrijdende initiatieven. En dan komen we sowieso bij jouw vraag of dit geen vervaging van de Heidense tradities inhoudt. Laten we wel wezen: als de ganse gekerstende feestencyclus, geënt op de boerenkalender, op zich al zo goed als compleet uit ons straatbeeld verdwenen is, dan is de veel oudere Heidense ondergrond dat evenzeer. Het komt er op aan om ons erfgoed in eerste instantie opnieuw ingang te doen vinden en te herdynamiseren. We zijn te klein als stroming om deze klus alleen te klaren. Hier moeten we verder kijken dan de eigen (Heidense) neus lang is. Als we erin slagen om de (gekerstende) jaarfeesten terug op de kalender te krijgen met de hulp van *volkse katholieken*, dan zie ik dat als een grote stap voorwaarts. Het zal vervolgens aan ons zijn om tegelijk ook alternatieve vieringen aan te bieden, volop gebruik makend van de oorspronkelijke achterliggende natuursymboliek. Onze natuurlijke vieringen hebben idealiter een *echt* oecumenisch karakter en zouden/zullen ongetwijfeld ook humanisten, agnosten, theïsten, christenen en spiritueel zoekenden allerhande kunnen aanspreken. Dit omwille van het feit dat ze zich niet langer in de Kerk kunnen herkennen, maar toch een natuurlijke behoefte aan zingeving hebben behouden. Een behoefte die nu eenmaal inherent lijkt aan de menselijke species. Een en/en verhaal dus. Met andere woorden: het Heidendom zoals ik dat zie, *kan* het gezicht worden van *een andere beleving* als we bereid zijn tot samenwerken. Als we het ultieme *Mysterium* open laten (lees: iedereen de kans laten om het op een eigen manier in te vullen), dan is veel mogelijk. Maar dat vergt natuurlijk een grondige mentaliteitsverandering bij sommige nieuwheidenen én bij hardleerse katholieken.

In de tweede helft van de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw werd een groot aantal gedetailleerde werken gepubliceerd over Heidendom en volkskunde, die vaak echter verweven waren met politieke overtuigingen die tegenwoordig op weinig bijval kunnen rekenen. Hoe staat U tegenover het gebruik van dergelijke werken? Hoe belangrijk zijn deze voor de studie van het **Traditionalisme** ***en hoe dienen deze geïnterpreteerd te worden?***

Van den Eynde: Mij interesseert vooral het volkskundige aspect van deze werken. Lokale heemkundige verenigingen hebben de laatste 170 jaar een schat aan waardevolle info met betrekking tot ons erfgoed in kaart gebracht: markante gebruiken, klederdrachten, lokale varianten op oude volksdansen, feestgebonden streekgerechten en noem maar op. We kunnen daar haast eindeloos uit putten om de herdynamisering van onze tradities vorm te geven en het is aan ons om te zorgen dat het geen dode letter wordt. Natuurlijk zijn nogal wat publicaties niet gespeend gebleven van eigentijdse politieke dimensies. We moeten dat binnen de context van de toenmalige tijdsgeest bekijken. De situatie van vandaag is niet dezelfde als die van de troebele oorlogsjaren. Het lijkt me niet wenselijk het discours van toen terug op te pikken, ook al besef ik dat sommigen niets liever zouden willen. Het gaat ons om de

rijkdom van het erfgoed *tout court*, laat dat heel duidelijk zijn. Het moet echter, ondanks het voorgaande, even duidelijk zijn dat er wel degelijk een aantal beschouwelijke elementen overblijven die dermate essentieel zijn dat ze telkens opnieuw als rode draad doorheen het nieuwheidense verhaal blijven lopen. Ik doel dan op de blijvende zoektocht naar identiteit, naar organische verwevenheid, naar samenhorigheid en verworteling in de eigen regio. Dat is fundamenteel voor de uitbouw van een *traditionalistische* Heidense levensbeschouwing omdat deze inse vertrekt vanuit de directe belevingsband tussen gemeenschap en natuur.

Nog enige afsluitende woorden?

Van den Eynde: Ik wens *Werkgroep Hagal* alle succes met het bewandelen van haar eigen pad en hoop dat ze vreugde en diepgang mag vinden in haar zienswijze en beleving. Bovenal spreek ik de wens uit dat ze dynamisch en flexiebel mag zijn met oog voor de realiteit zoals die voorligt.

Houzee!

Ik dank u voor dit gesprek.

B. De Smet

---

1) Deze viering heeft het regionale nieuws gehaald en foto's ervan waren wekenlang te bewonderen op een webstek ter promotie van *Monumentenstrijd*.